

ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Численні дослідження науковців та практика господарювання свідчить, що визначальною передумовою економічного зростання країни є надходження та ефективне використання прямих іноземних інвестицій. Останні є катализатором ефективних структурних зрушень в економіці та передумовою науково-технічного прогресу на інноваційній основі.

Беззаперечною є залежність рівня надходжень іноземних інвестицій від інвестиційної привабливості країни, галузі, регіону. Європейською бізнес асоціацією (ЄБА) визначено, що індекс інвестиційної привабливості України за перше півріччя 2021 року склав 2,84 з 5-ти можливих за шкалою Лайкерта, що на 0,44 більше ніж у другому півріччі 2020 року. Серед опитаних інвесторів 48% вважають, що інвестиційна привабливість України знижується, 42% - не вбачають суттєвих змін, 9% - бачать покращення. При цьому 78% інвесторів вважають поточний інвестиційний клімат несприятливим. Серед основних перешкод для здійснення іноземних інвестицій інвестори виділяють недовіру до судової системи, корупцію, монополізацію ринків та захоплення влади олігархами, обтяжливе та нестабільне законодавство.

За даними Уряду, Україна отримує близько 0,1% світового обороту інвестицій, що у разі нижче ніж інші країни. Так ситуація обумовлена підвищеним рівнем ризику, який не компенсується додатковими стимулами для інвесторів з боку держави, відсутністю обґрунтованої оцінки інвестиційних потреб. Україна має кредитний рейтинг «В» за версією S&P, що відповідає кредитним рейтингам країн Центральної Африки, а, отже, знижуються можливості конкурування із країнами Центральної Європи. Аналізуючи розміри прямих іноземних інвестицій в економіку країни слід відзначити значні їх коливання по роках. Істотним падінням відзначився 2014 рік, коли прямі іноземні інвестиції зменшилися до 410 млн. дол. США, що пов'язано із військовим конфліктом на території України. За даними Міністерства фінансів України найвищими за останнє десятиліття вони були у 2012 році – 8401 млн. дол. США, тоді як за першу половину 2021 року вони склали 2836 млн. дол. США.

На початок 2020 р. до економіки України прямі іноземні інвестиції надійшли зі 125 країн світу, основними з яких залишаються Кіпр, Нідерланди, Велика Британія, Німеччина та Франція. З точки зору секторальної структури надходжень прямих іноземних інвестицій, велику частку в останні роки займають галузі, які не передбачають суттєвого розширення основних засобів, а отже не потребують довгострокових капіталовкладень і освоєння нових технологій, такі як оптова та роздрібна торгівля (15,8% у 2020 р.), фінансова та страхова діяльність (12,7% у 2020 р.).

Серед територіально-організаційних форм стимулювання прямих іноземних інвестицій останніх років можна виділити створення індустріальних парків (50 вже включено до реєстру) задля активізації промислового виробництва, створення нових робочих місць, стимулювання економічного розвитку та розвитку інфраструктури. Важливим елементом розвитку є державна підтримка та супроводження інвесторів відповідно до Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні», реалізація якого сприятиме активізації інвестиційної діяльності в цілому, а також зростанню конкурентоспроможності української економіки на міжнародному ринку.

Підвищення інвестиційної активності іноземних інвесторів можливо лише на тлі поліпшення інвестиційного клімату та чіткого обґрунтування потреб окремих галузей економіки країни. За розрахунками Уряду в перспективі до 2030 року українська промисловість потребуватиме 20 млрд. дол. США, аграрний сектор – до 50 млрд. дол. США, енергетика – до 25 млрд. дол. США, ІТ сектор – до 70 млрд. дол. США, житловий фонд – до 120 млрд. дол. США. При цьому розширення залучення іноземних інвестицій повинно бути узгоджено із національними економічними інтересами країни, що враховують стале нарощення конкурентоспроможності економіки та поступове зміцнення економічної стійкості, вразливість до зовнішніх і внутрішніх загроз. Стратегією економічної безпеки України на період до 2025 року передбачено необхідність розвитку інституційної системи супроводження інвесторів, у тому числі інформаційно-консультаційного забезпечення інвестування, здійснення її належного ресурсного забезпечення; впровадження системи оцінки впливу іноземних інвестицій на національну безпеку, запобігання концентрації іноземного капіталу у сферах, що мають стратегічне значення; забезпечення комплексної перевірки походження іноземних інвестицій у стратегічні об'єкти державного значення та інші об'єкти критичної інфраструктури; впровадження інструментів державної регіональної політики, спрямованих на підвищення інвестиційної привабливості регіонів і т.д.